

atitudinile, cunoștințele și practicile specialiștilor cu referire la aplicarea procedurilor prietenoase în investigarea cazurilor cu implicarea copiilor sub 14 ani, victime/martori ai infracțiunilor

Republica Moldova
februarie 2016

www.imas.md

imas

conținut

- metodologie
- atitudini generale față de sistemul de justiție penală
- cunoștințe și practici generale față de audierea copiilor în condiții speciale
- dezvoltarea capacităților profesionale
- camerele de audiere/ vizualizare
- concluzii și recomandări

metodologie

repartizare raioane: 6 – Anenii Noi, Cahul, Călărași, Leova, Ocnița, Soroca

metode de cercetare: interviul semi-structurat, observația

număr interviuri: 50

număr observații: 10

reprezentativitatea: rezultatele și concluziile acestui studiu reflectă opiniile și cunoștințele doar ale acestor participanți și nu pot fi extrapolate la nivelul tuturor specialiștilor din întreaga țară

perioada de culegere date: noiembrie 2015– ianuarie 2016

beneficiar: Centrul Național de Prevenire a Abuzului Față de Copii

metodologie

raion	judcători	procurori	ofițeri de urmărire penală	avocați	persoane implicate în calitate de interviuator	camere de audiere/ vizualizare
Anenii Noi	2	2	2	2	2	2
Cahul	2	2	2	2	1	2
Călărași	2	2	1	1	-	2
Leova	1	2	2	2	1	1
Ocnița	2	2	2	2	1	1
Soroca	2	2	1	2	1	2
total	11	12	10	11	6	10

obiective

- determinarea atitudinilor specialiștilor din domeniu legate de aplicarea procedurilor prietenoase copilului în procesul de investigare a cazurilor cu implicarea copiilor sub 14 ani, victime/ martori ai infracțiunilor;
- evaluarea cunoștințelor specialiștilor și aplicării procedurilor de rigoare în procesul de investigare a cazurilor
- identificarea practicilor de pregătire, desfășurare și încheiere a audierii legale a copilului sub 14 ani victimă/ martor a infracțiunilor
- identificarea necesităților de instruire pentru dezvoltarea capacităților profesionale ale specialiștilor
- evaluarea camerelor de audiere, așteptare și vizualizare din perspectiva adaptării la necesitățile copiilor și altor specialiști implicați în investigație

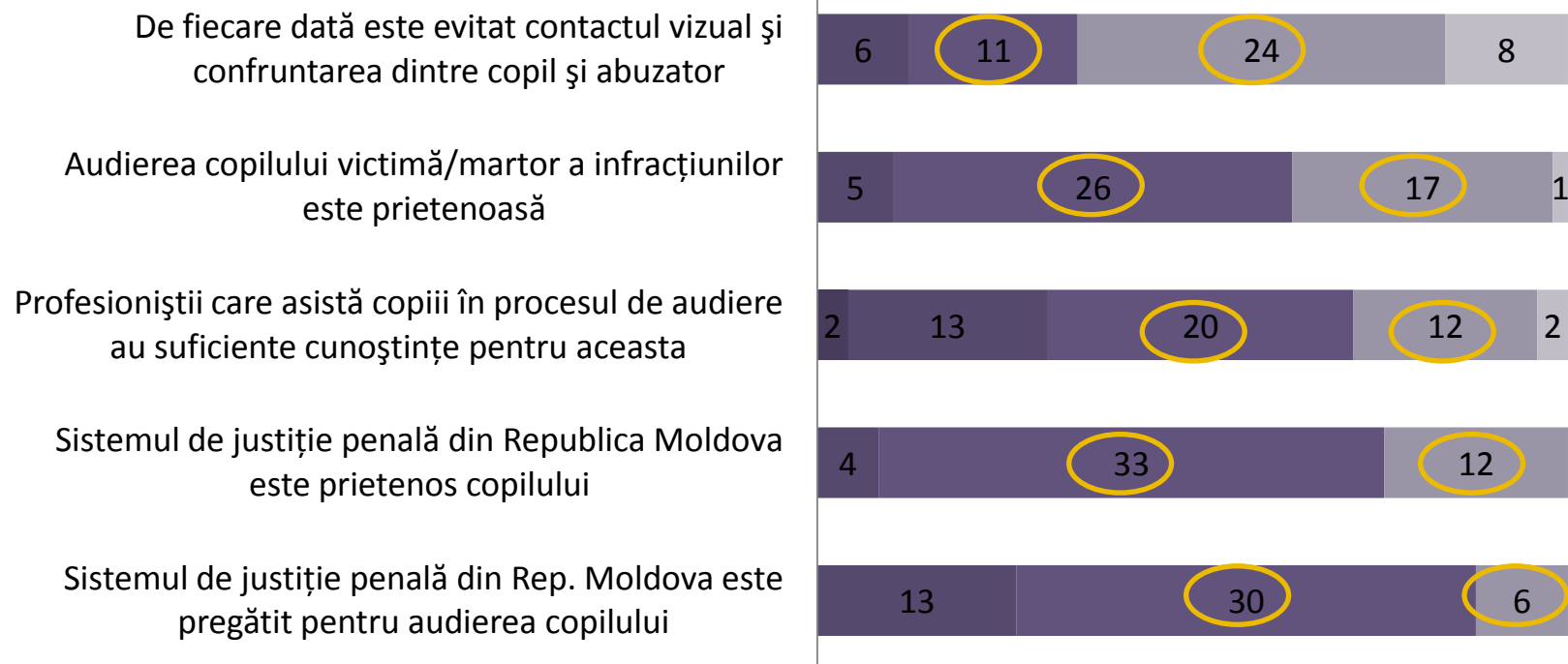
**atitudini față de sistemul de justiție
penală din Republica Moldova**

atitudini generale

...în ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații?

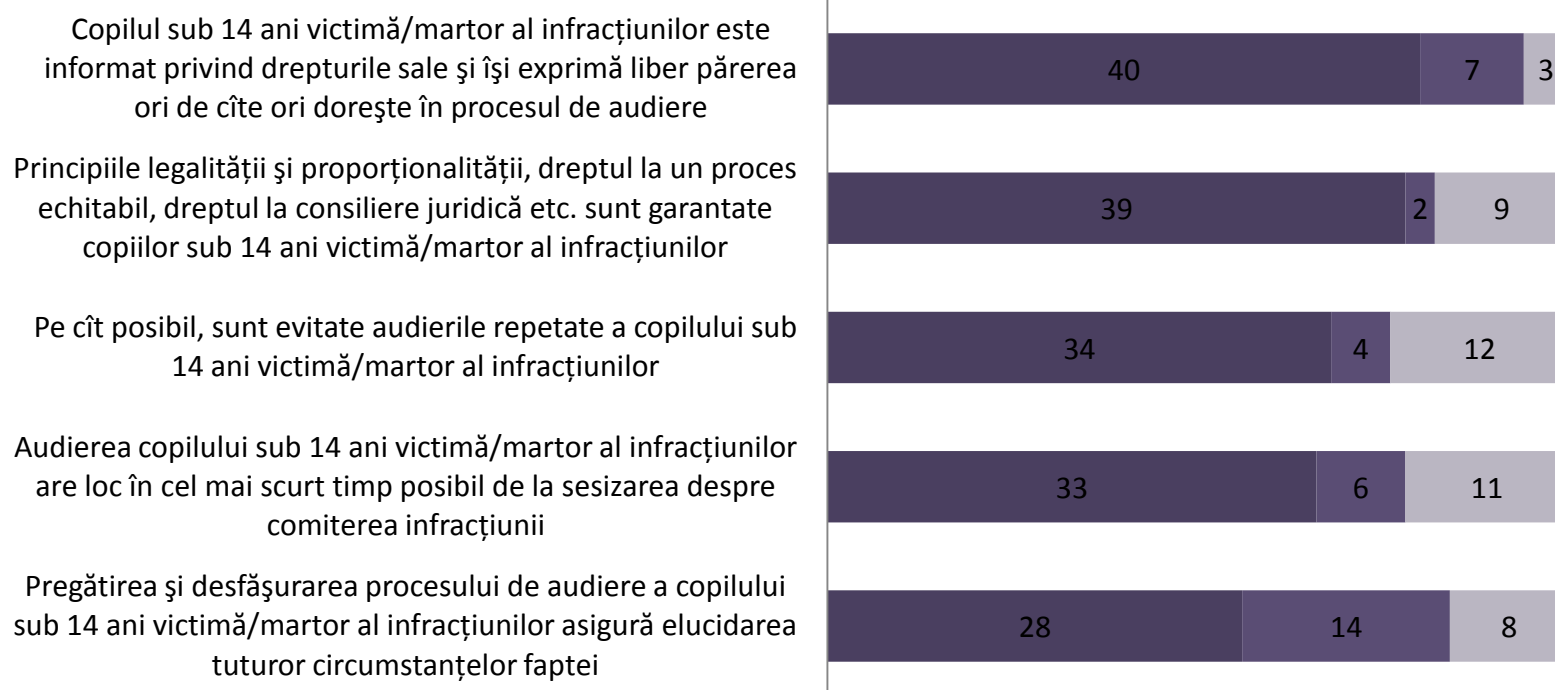
■ Deloc/În foarte mică măsură ■ În mică măsură ■ În mare măsură ■ În foarte mare măsură ■ NȘ/NR

atitudini față de pregătirea profesioniștilor și față de procesul de audiere

...în ce măsură următoarele aspecte sunt luate în considerație în investigarea cazurilor penale cu implicarea copiilor sub 14 ani?

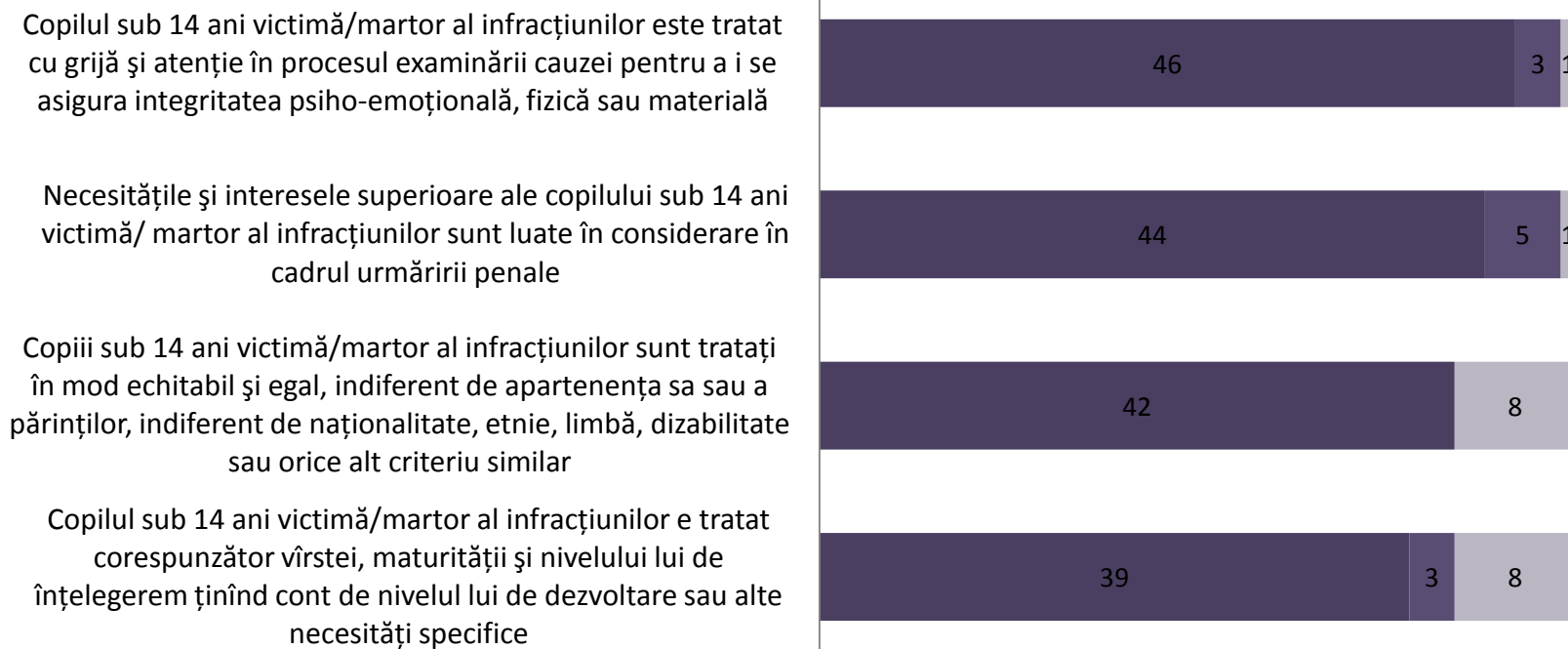
■ De fiecare dată ■ Uneori ■ NȘ/NR

atitudini față de pregătirea profesioniștilor și față de procesul de audiere

...în ce măsură următoarele aspecte sunt luate în considerație în investigarea cazurilor penale cu implicarea copiilor sub 14 ani?

■ De fiecare dată ■ Uneori ■ NȘ/NR

**cunoștințe și practici privind audierea
copiilor în condiții speciale**

justiție prietenoasă

Majoritatea specialiștilor „operaționalizează” conceptul de justiție prietenoasă:

- stabilirea unui contact intervievator – copil
- utilizarea unui limbaj adecvat vârstei și specificului fiecărui copil
- utilizarea unei camere speciale pentru audiere/ un spațiu care este prietenos copilului, în care să fie prezente jucării sau alte obiecte pentru copil
- un grad înalt de profesionalism al intervievatorului
- formularea corectă a întrebărilor, astfel ca acestea să nu traumatice pentru copil și să nu ducă la revictimizare
- respectarea demnității și a libertății de exprimare a copilului
- nepermiterea prezenței bănuitului/ învinuitului în camera de vizualizare – aspect prevăzut de lege.

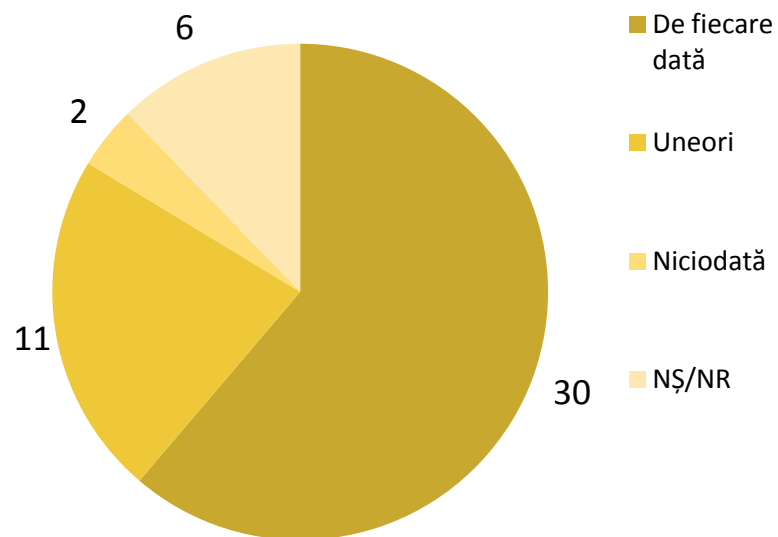
justiție prietenoasă

Există totuși un șir de lacune în aplicarea justiției prietenoase, identificate de către unii specialiști:

- unii specialiști nu cunosc prevederile legii 110¹ CPP conform căruia bănuitul/învinuitul nu trebuie să asiste la ședința de judecată când este audiat copilul.
- audierea copilului văzută ca o acțiune procesuală obligatorie a fi desfășurată, și nu drept singura interacțiune a copilului cu sistemul de justiție penală
- se admit alte audieri ale copilului (de exemplu în biroul ofițerului de urmărire penală), fapt care duce la revictimizare

colaborarea intersectorială

...apelați la colaborări interdisciplinare/
suportul altor specialiști în evaluarea
copilului victimă/ martor a
infrațiunilor?

Specialiștii la care se apelează cel
mai frecvent:

- psiholog/ pedagog (**41 mențiuni**)
- asistentul social (**19 mențiuni**)
- medic (**7 mențiuni**)
- Intervievator (**3 mențiuni**)

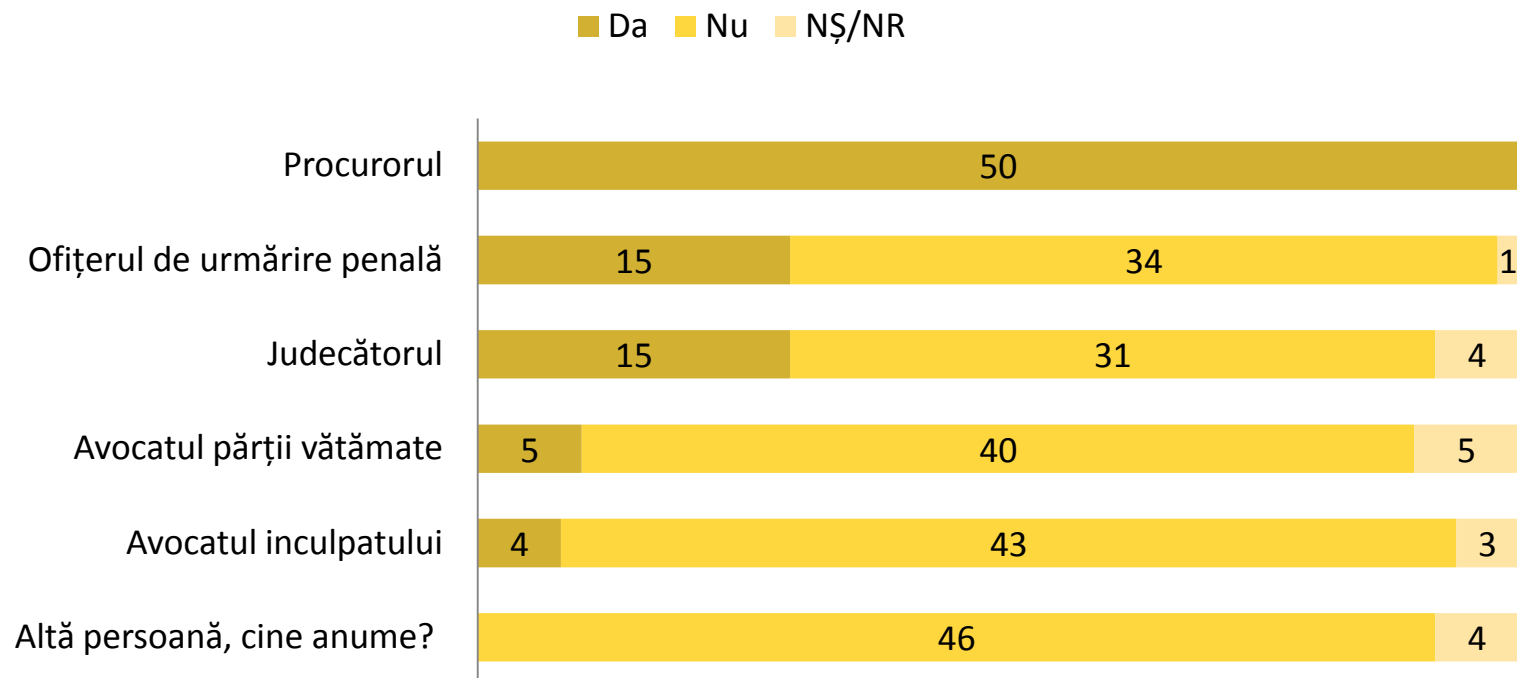
39 specialiști consideră că în investigarea cauzelor penale cu implicarea copiilor sub 14 ani, copilului victimă/martor a infracțiunilor i se asigură suportul și asistența necesară de fiecare dată. Suportul poate fi:

- sprijin psihologic
- asistență juridică necesară
- ajutor material/social
- plasarea în centre (dacă este cazul)

Implicarea unui specialist în calitate de intervievator este văzută la fel ca o colaborare interdisciplinară. O dificultate în acest sens este disponibilitatea intervievatorilor pentru audierile copiilor. Unii specialiștii au sugerat instruirea unui intervievator în cadrul instituțiilor – Procuratură, Judecătorie, Inspectoratul de Poliție.

pregătirea procedurii de audiere

Cine organizează procedura de audiere a copilului sub 14 ani victimă/martor a infracțiunilor?

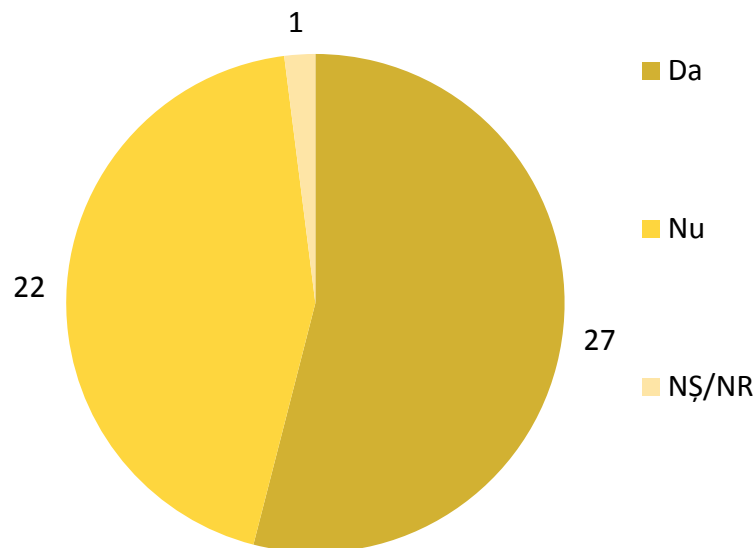

Specialiștii au numit mai multe **etape ale audierii** (în ordinea numărului de menționări):

Etapă	Nr menționări
Pregătirea copilului de către intervievator	18
Anunțarea/ informarea tuturor persoanelor	15
Înaintarea demersului în instanța de judecată	14
Fixarea programului: data, ziua și ora audierii	14
Asigurarea prezenței tuturor specialiștilor	13
Acumularea probelor	11
Comunicarea copilului a drepturilor și obligațiilor	9
Desfășurarea propriu-zisă a audierii	9
Asigurarea prezenței reprezentantului legal și a copilului	8
Verificarea sălii/ echipamentului tehnic	7
Studierea necesității audierii	4
Examinarea/ consilierea copilului de către un specialist	4
Pregătirea întrebărilor	4
Asigurarea copilului cu un avocat	3
Înaintarea raportului către procuror	1
Semnarea demersului	1
Acomodarea cu camera	1
Înștiințarea intervievatorului despre fabulă	1

pregătirea procedurii de audiere

Pînă la audiere, participanții la proces se întîlnesc în vederea pregătirii pentru audiere?

- Toți specialiștii implicați în calitate de interviuator au confirmat că are loc o întîlnire preventivă în vederea pregătirii pentru audiere.
- Întîlnirea nu are loc - **7 procurori, 7 ofițeri de urmărire penală, 4 judecători, 4 avocați.**
- Dificultățile pe care le întîmpină specialiștii responsabili atunci cînd pregătesc audierea se referă la indisponibilitatea unor specialiști.

Investigarea unui caz cu implicarea copiilor se face în regim de urgență și într-un mod preferențial; perioadă determinată și de disponibilitatea tuturor participanților la audiere și/ sau de complexitatea cazului.

Cînd avem asemenea cazuri ne străduim să ne ocupăm de ele în primul rînd, să nu lăsăm să treacă timp, pentru că mai apoi este mai greu, copilul poate să uite detalii. [Judecător]

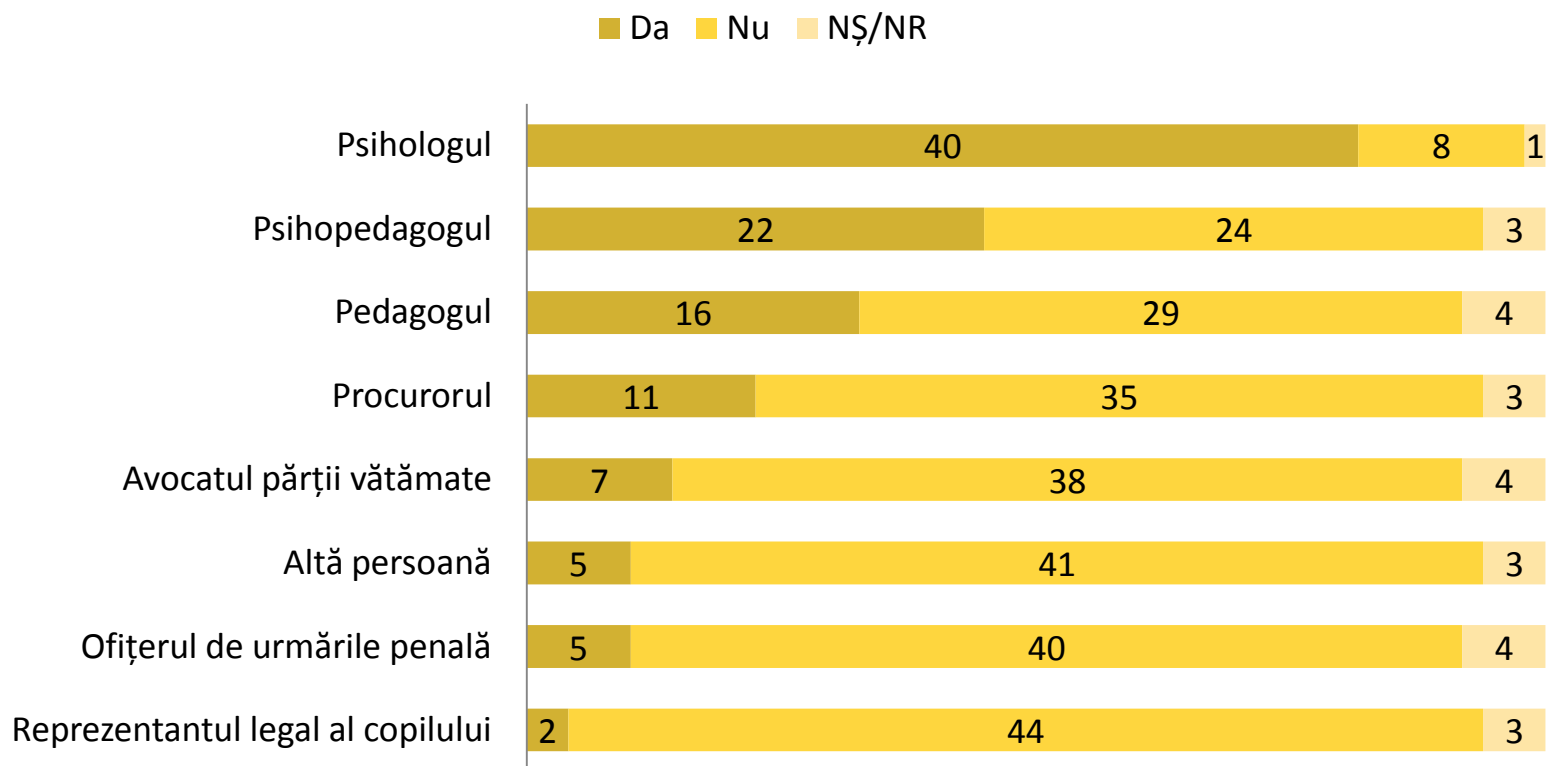
Depinde de caz. Trebuie cît mai repede, dar se întîmplă ca un asemenea caz să dureze de la 2-3 săptămîni, pînă la 2 luni sau chiar mai mult. Dacă se solicită expertiza, atunci ia mai mult timp. [Procuror]

9 din cei 50 specialiști (3 avocați, 2 procurori și 4 ofițeri de urmărire penală) au oferit o altă definiție sintagmei „audierea copilului în termeni restrânși”:

- audierea trebuie să nu afecteze minorul și să fie cât mai scurtă
- audierea nu trebuie să dureze mai mult de două ore
- adresarea unor întrebări cât mai scurte și mai puține

implicarea specialiștilor în calitate de interviewer

**Cine este interviewer în procesul de audiere a copilului sub 14 ani
victimă/martor a infracțiunilor în condițiile art. 110 CPP?**

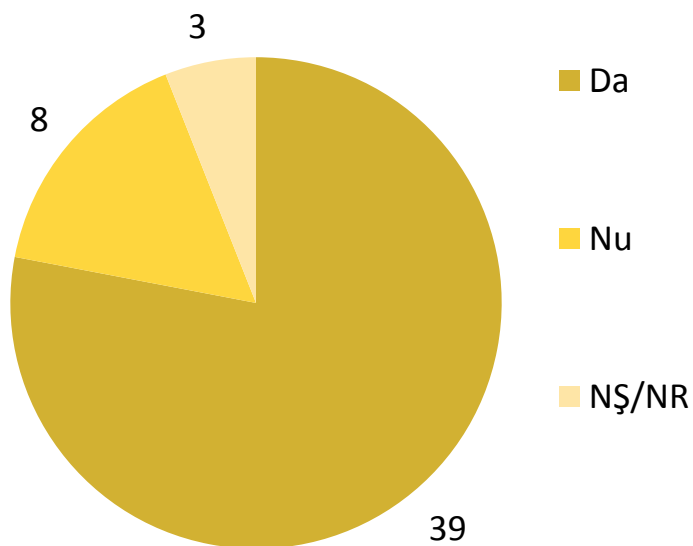
Abilități importante pentru un intervievator:

- tonalitatea vocii
- adresarea întrebărilor prin reformulare
- stabilirea contactului cu copilul
- crearea unei atmosfere favorabile copilului
- tratarea copilului de la egal la egal

Intervievatorul este angajat al Serviciului Asistență Psihopedagogică (confirmat de către **24 de specialiști**) sau al școlii (menționat de către **22 de specialiști**). Alte instituții al cărui angajat este intervievatorul: Direcția de învățământ, Primărie sau Judecătorie.

pregătirea copilului pentru audiere

Copilul este pregătit în vreun mod pentru audiere?

Cine pregătește copilul pentru audiere?

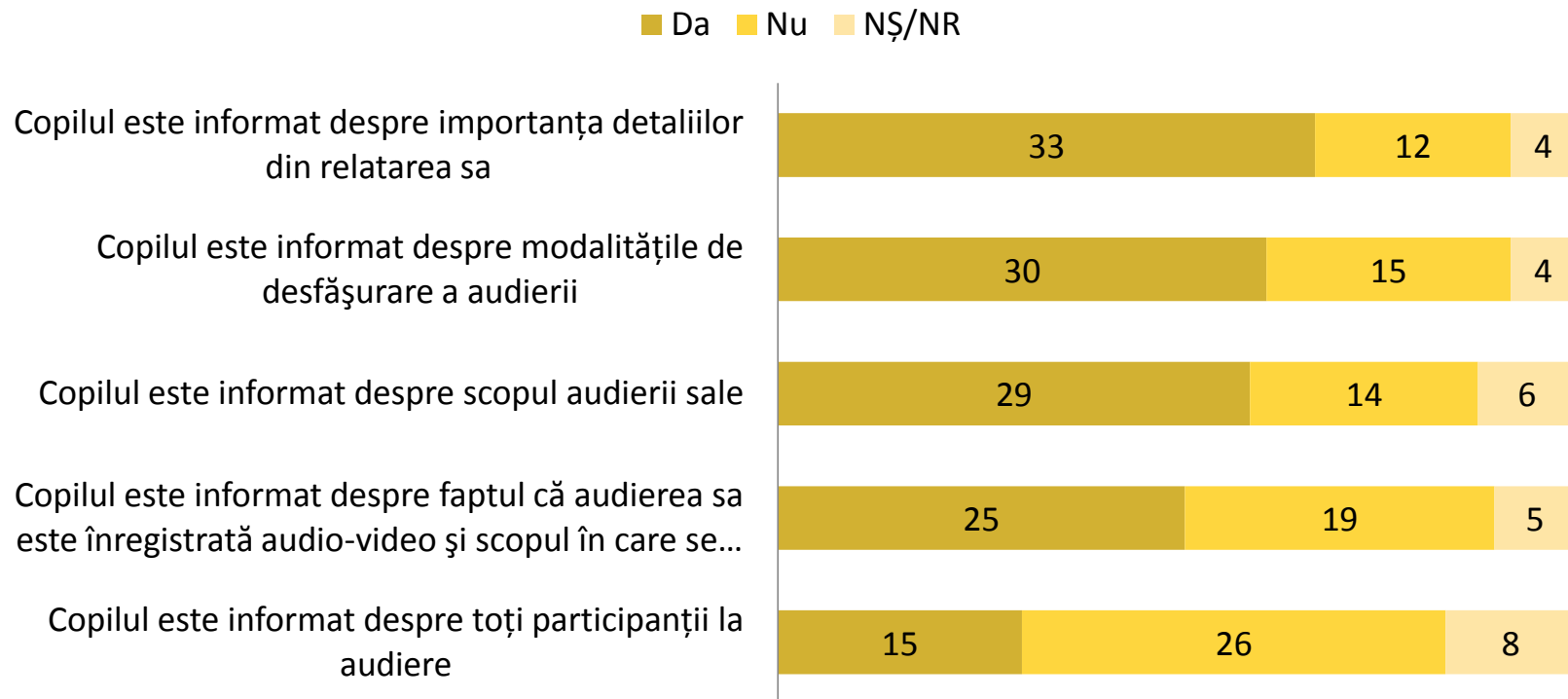
- psihologul (36 menționări)
- intervievatorul (29 menționări)
- reprezentantul legal al copilului (24 menționări)
- pedagogul (22 menționări)
- procurorul (19 menționări)
- avocatul părții vătămate (10 menționări)
- ofițerul de urmărire penală (6 menționări)
- judecătorul de instrucție (5 menționări)

40 specialiști consideră necesară pregătirea minorului, pentru a diminua stresul și pentru a spori acomodarea.

Alți **8 specialiști** consideră că în procesul de pregătire copilul poate fi influențat în legătură cu anumite declarații.

pregătirea copilului pentru audiere

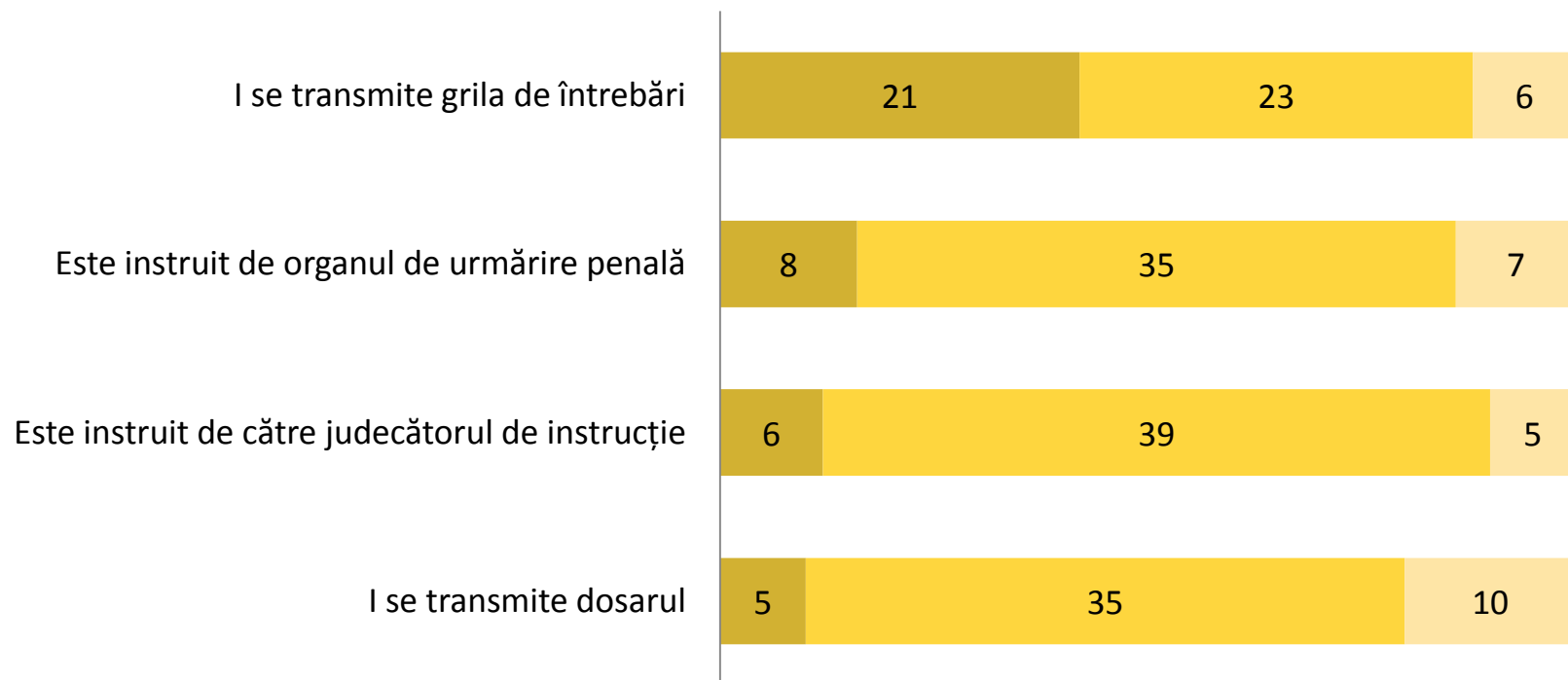
Cum are loc pregătirea copilului victimă/ martor a infracțiunilor pentru audiere?

desfășurarea audierii

Cum este informat interviuatorul despre caz?

■ Da ■ Nu ■ NȘ/NR

4 din cei 6 specialiști intervievatori care au participat la studiu susțin că le este transmisă o grilă de întrebări

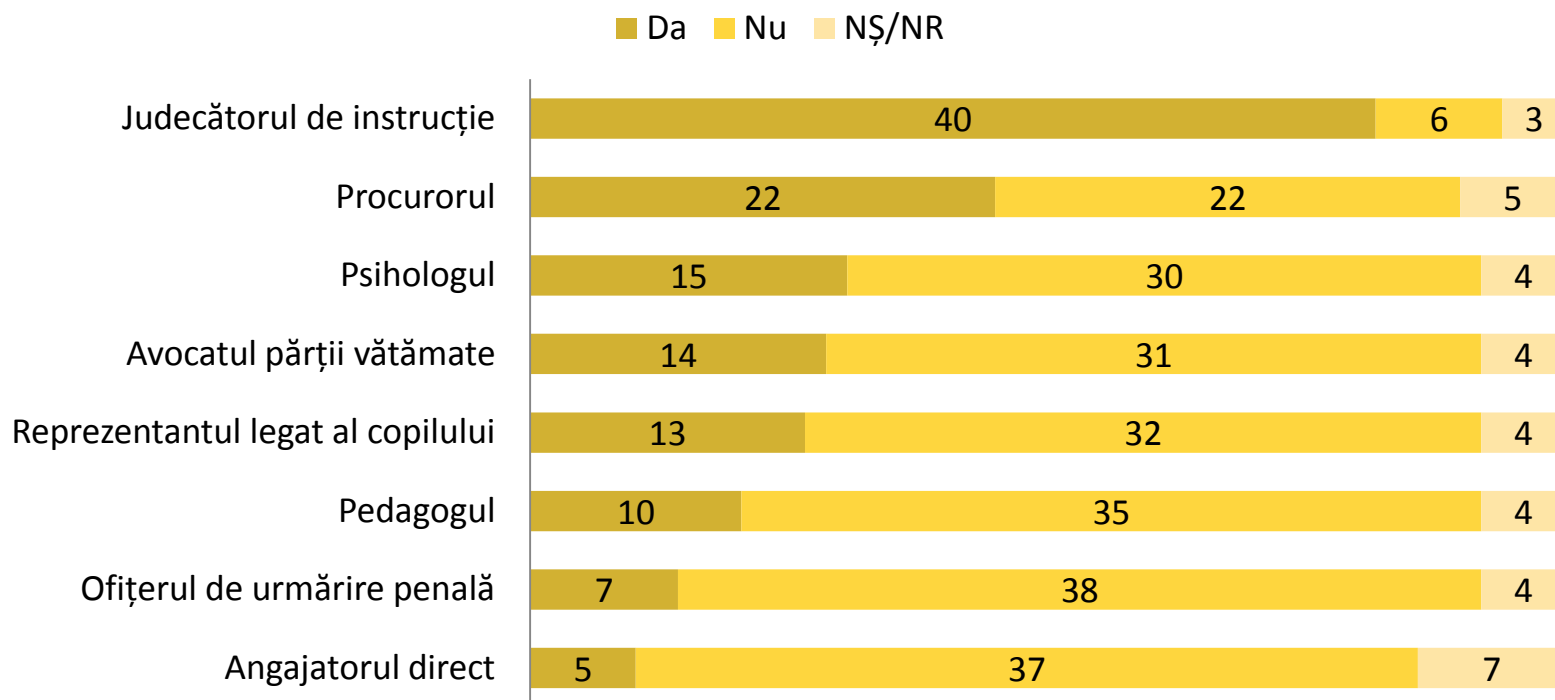
1 intervievator, 3 judecători și 1 ofițer de urmărire penală au afirmat că persoanei care va fi implicată în calitate de intervievator i se transmite dosarul înainte de procesul de judecată

Toți specialiștii au afirmat că audierea minorului are loc în camera de audiere special amenajată, dar în unele cazuri și în biroul ofițerului de urmărire penală.

De obicei, înainte de proces, înainte de a fi audiat minorul în camera de audiere, el mai este audiat și în biroul ofițerului de urmărire penală. Noi discutăm cu el la nivelul său, încercăm să aflăm circumstanțele în care s-a produs abuzul etc. [Ofițer de urmărire penală]

finalizarea audierii

Cine monitorizează activitatea/ acțiunile intervievatorului în cadrul audierii?

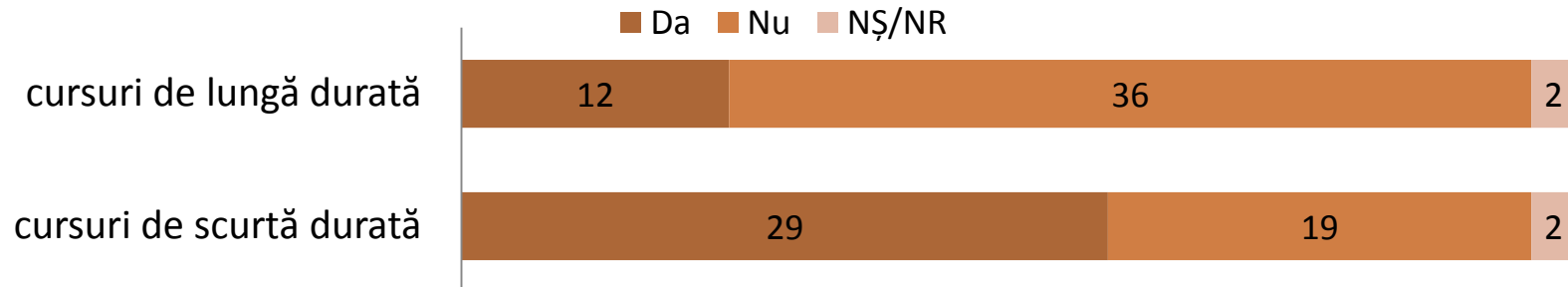

dezvoltarea capacităților profesionale

formare

În privința copiilor sub 14 ani victimă/martor al infracțiunilor, ați beneficiat de ... pentru a o mai bună instrumentare legală a acestor cazuri?

- Institutul Național de Justiție (INJ) (18 menționări)
- Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copil (CNPAC) (6 menționări)
- „La Strada” (6 menționări)
- Institutul de Reforme Penale (IRP) (4 menționări)
- Consiliul Național de Asistență Juridică Garantată de Stat (CNAJGS), (4 menționări)
- Procuratura Generală (1 menționare)

camerele de audiere/ vizualizare

aspecte generale

- În **4 din 6 raioane** camere de audiere/ vizualizare sunt amplasate în Procuratură și Judecătorie
- În **toate raioanele** lipsește camera de așteptare
- Camerele de audiere și vizualizare sunt dotate cu echipament tehnic necesar, dar și cu jucării și păpuși anatomice
- Camera de audiere și cea de vizualizare sunt supravegheate de persoane diferite
- Lipsesc persoane special instruite pentru asistența tehnică

aspecte specifice

masă	Prezentă în toate camerele
sofa	Prezentă în toate camerele
fotoliu	Lipsește în două camere
jucării	Jucării expuse la vedere în 9 din 10 camere
creioane/ albume	Creioane și albume de desen/ hîrtie în 6 din 10 camere
păpuși anatomice	În 4 camere din 10, între 2 și 4 păpuși

concluzii și recomandări

atitudini

- Sistemul de justiție penală este perceput de către specialiștii intervievați ca fiind pregătit pentru audierea copilului sub 14 ani victimă/martor al infracțiunii în condiții speciale.
- Amenajarea camerelor de audiere este considerată drept una din realizările importante în reforma justiției.
- Instruirea specialiștilor din sistemul de justiție penală în ceea ce privește audierea copiilor în condiții speciale este considerată absolut necesară.

cunoștințe și practici

- Majoritatea specialiștilor dau interpretări diferite conceptului de „proceduri prietenoase copiilor”.
- O parte din specialiștii intervievați nu cunosc unele prevederi din legislației referitoare la audierea copiilor sub 14 ani martori/victime ale infracțiunilor în condiții speciale.
- Investigarea cazurilor cu implicarea copiilor victime/martori sub 14 ani se face în regim de urgență și într-un mod preferențial.

cunoștințe și practici

- Copilului și familiei acestuia i se acordă suportul și asistența necesară, atât de ordin legal, cât și de ordin material sau psihologic. Atunci când este necesar se apelează la colaborări interdisciplinare.
- Pregătirea copilului este considerată o etapă necesară a procesului de audiere.
- De cele mai multe ori întrebările sunt transmise către intervievator prin căști.
- Înregistrarea video/ audio este stocată în calculatorul/ serverul instituției și este anexată la dosar în format hard.

interviewatorul

- Importanța și rolul persoanei implicate în calitate de interviewer este recunoscută de către majoritatea participanților la studio. Totodată, acest rol este pe alocuri neclar, din cauza unor omisiuni sau neclarități în reglementările din legislația națională cu privire la interviewer.
- Participarea specialistului interviewer la audiere este percepută și ea ca fiind o colaborare interdisciplinară.
- Activitatea specialiștilor intervieweri nu este remunerată, aceștia sunt disponibili pentru audiere în funcție de programul său primar, de la lucru de bază, fapt ce cauzează tergiversarea sau reprogramarea audierilor.

camera de audiere

- Copii sub 14 ani victime/martori ai infracțiunilor sunt audiați în condiții speciale în camere de audiere special amenajate.
- Camerele de audiere sunt amplasate în incinta Procuraturilor și Instanțelor de Judecată.
- În cazul fiecărei camere , persoane diferite (ca funcție în cadrul instituției) sunt responsabile de camera de audiere și camera de vizualizare din aceeași instituție.
- În incinta instanțelor de judecată drept camerele de vizualizare servesc sălile de ședință.
- Nu există persoană responsabilă de echipamentul tehnic, remedierea deficiențelor tehnice apărute pe parcursul ședințelor de audiere este pusă în seama angajaților procuraturii sau judecătoriei.

- **Instruirea specialiștilor din sistemul justiției** penale implicați în audierea copiilor sub 14 ani victime/martori ai infracțiunilor. În mod prioritar, este necesar a fi instruiți **interviewatorii**, dat fiind faptul că aceștia sunt specialiștii care intră în contact direct cu copilul și de prestația acestora depinzând, în mare parte, rezultatele audierii și a procesului penal în general.
- **Elaborarea și aprobarea unui cadru normativ și a standardelor cu privire la instituția interviewatorului** – rolul acestuia în cadrul audierilor, statutul, instituția angajatoare, remunerarea, instruirea, evaluarea prestației, etc.
- **Evaluarea fezabilității** existenței a 2 camere de audiere într-un raion, aflate în gestiunea a 2 instituții; **evaluarea oportunității și eficacității** amenajării camerei de audiere în incinta unei anumite instituții – instanța de judecată sau procuratură.

- **Consolidarea parteneriatelor** între organele sistemului de justiție penală, serviciile sociale, autoritățile tutelare prin instituirea unor mecanisme clare de colaborare, precum și **instituirea parteneriatelor** viabile între ONG-uri și instituțiile care pregătesc, instruiesc profesioniștii implicați în audierea copilului în condiții prietenoase.
- **Instituirea unor mecanisme/proceduri stricte de protecție a datelor cu caracter personal**, devenite cunoscute în timpul audierii.
- **Sporirea și consolidarea eforturilor** întreprinse de instituțiile statului în vederea asigurării unei justiții prietenoase copiilor.

denumirea completă

institutul de marketing, analiză și sondaje

denumirea scurtă

imas

director general

Doru Petruți

office@imas.md

www.imas.md

t/f: (+373 22) 260 096

m: (+373) 79 705 501

imas